

3. A holttest felkészítése

(Érintkezési mágia és prevenció)

*„Mindennek megszabott ideje van,
megvan az ideje minden dolognak az ég alatt.”*
(Préd 3,1)

3.1. A HALOTT MOSDATÁSA ÉS ÖLTÖZTETÉSE

„A feresztők öltöztették fel, rendbe es tették.”
(Benke Jánosné – Szárász, sz.1906. Diószény)

A holttest felkészítése, hagyományoknak megfelelő „feresztése”, életkorának, társadalmi állapotának megfelelő felöltöztetése és felravatalozása egyrészt a holttest temetésre történő előkészítését, másrészt a felkészítésen keresztül, analóg módon a lélek ellátását jelenti. A testet meg kell mosdatni, temetésig tisztán kell tartani, hogy „a lélek tisztán menjen a túlvilágra”. A holttest felkészítése során érintkezési mágián alapuló eljárásokkal óvják a testből eltávozott, az ártó erőknek kiszolgáltatott lelket. Védelmével megelőzhető a léleknek az élők számára nyugtalanságot, veszélyt jelentő visszajárása.

A mosdatást és öltöztetést a halott legközelebbi rokonai által erre felkért, a halottal azonos nemű személyek végzik. A „feresztők” nem lehetnek vérrokonok, ez alól kivételt csak akkor lehet tenni, ha a megboldogultnak még életében az volt a kérése, hogy közeli rokona végezze a mosdatást: „Az t mondta édesanyám nekünk, hogy: »Én olyan hitványodtam, hogy csak a csontom és bőröm maradt. Átkozottak legyetek a földön, meddig éltek, ha valakit az én testem mellé csaptok, ha tiük ingemet el nem embrizsiltok. Tiük mossatok fel, hogy ne kacagjon ingemet senki.« S mikor ketten maradtunk, akkor erekké mondtuk, hogy nem féltünk, mer tudtuk, mennyit kínlódott, met mánánk vót, nem vót mitől félünk. Sajnáltuk, nagyon sajnáltuk. Mikor arra vitte a Márecska, hogy kivitte a lelkit belőle, münk szívünket es egy kicsit megerősítette lenne, többet nem voltunk olyan lágyak. Nekifogtunk, Andris Antiné, testvérem, meg én, hárman felmostuk. Behoztunk egy ligyán vizet, tettünk bele egy kicsi deront, vettünk egy szép fehér gyócsot, négybe hasítottuk, szépen megszappanyoztuk, s megmostuk az egész testit.” (P./M.M./1949.). A mosdatást és öltöztetést leggyakrabban a szomszédságból, vagy a választott (keresztszülői) rokonságból felkért komák végzik. A gyermeket, amennyiben lehetséges, a keresztanyja készíti

fel. Lábnikban állandó személyek a halottmosdatók, ugyanazt a három férfit vagy három asszonyt szokták elhívni a halotthoz. A mosdatást Pusztina és Magyarfalu kivételével földre tett teknőben végzik. Pusztinában régén is földre terített lepedőn, „*paturán*” mosdatták a halottat, és úgy tartják, hogy teknőt ilyenkor csak a románok használnak. A Magyarfaluban élő idősebbek és a faluból Baranyába áttelepültek visszaemlékezései szerint évtizedekkel ezelőtt a községben is volt halottmosdató teknő, ez azonban tönkrement, és azóta a földön, egymás mellé tett deszkákon, vagy a helyéről leakasztott ajtón mosdatják a halottat. Magyarfaluban az udvar hátsó sarkában, a „*kert korcában*” történik a halottmosdatás, a többi faluban a házban végzik. A mosdatáskor meleg vízzel, szappannal és egy darab ronggyal tetőtől talpig megtörölgetik a testet, a férfiakat megborotválják, majd mosdatás után megfésülik a halottat, körmeit levágják.

A vizsgált falvakban mosdatás után a rongyokat, a halott levágott haját, körmét elégetik, vagy a vízzel együtt kiviszik. Pusztinában a vizet egy félreeső fa tövével ásott kis gödörbe öntik, hogy „*ne járjanak a vizin, az nehezég a lelkinek*”. A faluban azt is mondják, hogy nem csak a léleknek jelent nehézséget, ha tapossák a mosdatásnál használt vizet, hanem a belelépőnek is zsibbad a lába. A rongyokat, a halott körmét, haját azért égetik el, hogy más ne férjen hozzá, mert akkor „*nem nyugodna, a lelke elcserélődne*”. Klézsében, Lábnikban és Diószényben a vizet ugyanúgy égő gyertyával kísérik, mint a halál beálltakor távozó lelket. Klézsében az ajtón kilépve, a gyertyával kísért teknővel megkerülik a házat, és ezt követően a ház mögött kiöntik a vizet, majd a teknőt ráborítják a kiöntött vízre. Lábnikban a víz kivitele előtt a teknőt háromszor körbekerítik az égő gyertyával, majd a még égő gyertyával együtt kiviszik a házból. A kiöntött vízre szintén ráborítják a teknőt, a gyertyát pedig a teknő mellett elégetik. Diószényben is gyertyával viszik ki a halottmosdató vizet, és a kiöntés helyét a temetés napjáig letakarják a teknővel. Lészpeden és Magyarfaluban nem kísérik gyertyával a vizet. hanem Lészpeden a kert végében kiöntve a teknővel, Magyarfaluban a mosdatáshoz használt deszkákkal fedik le a helyet. A mosdatást követően a használt eszközökkel való nem megfelelő eljárás következményeit is elmondta egy Mekényesre áttelepült lézpedi asszony: „*Azt a vizet elöntötték a kert tövibe. Félre a sarokba bé, hogy ne járják össze. Nekem mikor a menyem meghótt, ahol felferesztették, akkor azt a vizet odaöntötték a kert tövibe. Mer künn feresztették. Akkor ahova kiöntötték, hallottam, hogy a kutya arra örökké ugatott, ugatott. Amikor szépen kimentünk, láttunk világosságot, gyertyavilágot. Ment a borozdán hosszan bé a temető felé. Az a világosság ahogy vót, reggel elmentünk oda, megkaptuk azokat a rongyokat ottan, amivel feresztették. Ez vót az oka neki, hogy azok ott vótak maradvá. Akkor azokat elégettük. Ez való vót. Mikor azt a hótát megláttuk, nem úgy személyesen, hanem az a gyertya lobo-*

gott, mer semmit se láttunk, csak azt a világosságot. Hallottuk, hogy az a kutya ugatott: tul, tul, tul; ott ahol felferesztették, ott ugatott . Ott járt az a hót, mer a rongyok úgy el vótak dobálva oda. " (Le.–M. /S.F.J./ 1894.).

A mosdatást követően az életkorának megfelelő, ünneplő ruhájába öltöztetik a halottat. Az idősebbek, gyakran évekkel korábban, már előkészítik „*halógúnyájukat*”, meghagyják hozzátartozóiknak, hogy halálukkor mibe öltöztessék őket. Magyarfaluban jártam olyan idős asszonymál, aki megmutatta azokat a ruhákat, amelyeket majdani halála esetére készített elő, s ezen kívül azokat a holmikát, amelyeket halálát követően Isten nevében kell majd érte osztogatni. A szoba sarkában levő ágyon erre a célra szinte a mennyezetig értek az összehajtogatott kendezők, szőttesek, lepedők, vásznak és több rend ruha. Az idősek ilyen formában való készülése a halálra kettős célt szolgál: egyrészt biztosak akarnak lenni abban, hogy körülöttük minden a hagyományoknak megfelelően történik, másrészt csökkentik a halálessel járó terheket.

Halott gyermek esetében a keresztanya biztosítja az öltöztetéshez szükséges ruhákat, s mosdatja, öltözteti a halott gyermeket, majd a temetést követően Isten nevében több rend gyermekruhát is ad a falubeli rászoruló gyermekeknek. A fiatal legényt vőlegénynek, a leányt pedig menyasszonynak, „*nyirásának*” öltöztetik, mert fiatal halottnak „*lakodalma a temetés*” . Mint az később részletezésre kerül, fiatal halott temetési rítusában a lakodalom mozzanatai is megjelennek: a halott legényt felkérésre beöltöztetett menyasszony kíséri a temetőbe, egyes moldvai falvakban a menetben lakodalmi jelképek számító virágospálcát visznek, s azt leszúrják a sírkereszthez, vagy zenével kísérik a fiatal halottat a temetőbe.³⁴ Fialat leány halálát követően az öltöztetéséhez szükséges menyasszonyi koszorút a barátnői készítik el. Az asszonyokat és a férfiakat a rájuk jellemző, ünneplő viseletbe öltöztetik. A mosdatást és az öltöztetést végzők fizetségként egy-egy rend ruhát, kendezőt, törölközőt, vagy zsebkendőbe kötött aprópénzt kapnak. Klézsében, Lábnikban, Diószényben és Magyarfaluban egy-egy szappant is adnak a mosdatást végzőknek. A fizetség mikéntje tág határok között mozog és elsősorban az elhunyt személy családjának anyagi helyzetétől függ.

³⁴ Vö.: Solymossy 1991. 161.

3.2. HALOTT A RAVATALON

*„A test a nyújtópádon ül három napig,
ott van a lélek es.”*

(Barta János Péterné, sz. 1923. Puszтина)

A ravatalt, a „nyújtópádot” a mosdatást és öltöztetést végzők, vagy az erre külön felkért személyek készítik el a „ház közepin”, az „első házban” vagy a „tisztá szobában”. Ennek elkészítéséhez régebben két padot és ezekre hosszában elhelyezett deszkákat használtak, újabban pedig egy erre a célra fenntartott ágy van, amit letakarnak festett gyapjúból szőtt takarókkal, ezekre „hosszi párnákat tesznek”, s a párnákat fehér gyolcslepedővel terítik le. A ravatalt a felhasznált párnák segítségével igyekeznek magasra készíteni. Elhelyezésénél a lehetőségekhez képest arra törekednek, hogy a ravatalra helyezett halott tekintete kelet felé nézzen, „napszentület fele van a feje, tekintettel napfeljövethetnek”. Az elhelyezés elsődleges szempontja az, hogy a halott lábai az ajtó felé mutassanak, azaz a szobába belépő személy szemből lássa a halottat. Az elkészített ravatal fejréséhez két oldalt egy-egy farúdra hosszú gyertyákat tesznek, amelyeket a temetésig a ravatalon fekvő halott mellett égetnek: „Nálunk a faluba mindenki tart házi viaszot. Úgy kiszámítják, hogy olyan hosszú gyertyát csinálnak, megcsavarják, olyan hosszú, mint a halott. Kétfelől lerakják úgy, hogy két pálcá közé teszik, vagy egy botot hasitanak, és az közé berakják. Az egész végig ég három napig, amíg eltemetik. Közbe-közbe kifújják, de általában égnék kétfelől. A maradékot, minden maradékot berakják a koporsóba. Azokat a pálcákat es, mindet.” (P./K.M./1960.).

A ravatal ajtó felőli végénél helyezik el azokat a kendezőket, vásznakat, zsebkendőket, amelyeket a halott temetőbe kísérésekor a keresztekre kötnék, illetve Isten nevében elosztogatnak. A ravatalt elkészítők által „nyújtópádra” helyezett halott kezeit a teste mellé helyezik, vagy a mellén összekulcsolják. Lábnikban annak kulcsolják össze a kezét, aki életében több gyermeket megkeresztelt. A halott kezébe csak az életében használt rózsafüzért teszik, illetve fiatal legénynek a feje mellé rakják a kalapját. A ravatalon fekvő halottat a „szemfedelvászonnal” úgy terítik le, hogy az arca szabadon maradjon. Pusztinában viaszból készített négy kis keresztet is szoktak a ravatalra tenni a fejéhez, oldalra a könyökéhez és egyet a lábához.

A halottat általában a halálesetet követő harmadik napon temetik el. A holttest felpuffadásának megakadályozását célzó eljárásokban a racionálisnak tűnő cselekedetek ugyanúgy megtalálhatók, mint az irracionálisak. Pusztinában legújabbán injekcióval morfiumot fecskendeznek a holttestbe azért, hogy ne dagadjon. Az sem ritka, hogy oltott meszet tesznek a

halott hasára, hogy „hűtse”. Általánosan ismert szokás szerint a ravatal alá tett vödörnyi vagy lavór víz hűti a halottat. A vizet a halott elvitele után a mosdóvízhez hasonlóan félreeső helyre öntik. Klézsei és lézpedi elbeszélések szerint a halott hasára tett hegyes vastárgy (például a sarló) is óvja a holttestet. Magyarfaluban a vastárgyat, sarlót vagy kapát nem a halott hasára, hanem a ravatal alatt elhelyezett vízbe teszik. Felvetődik a kérdés, hogy a vastárgyak említett felhasználása és a holttest megóvása között milyen elsődleges kapcsolat lehet, hiszen az említett vastárgyak önmagukban nem hűtik a halottat.

3.3. ÉRINTKEZÉSI MÁGIA ÉS PREVENCIÓ A HOLTTEST FELKÉSZÍTÉSEKOR

„Régi szokás ez...”
(Gyurka Rafaelné – Egyházközség, sz. 1913. Magyarfalu)

FRAZER érintkezési vagy átviteli mágianak azt az eljárást nevezi, amikor a valamikor egybetartozó dolgok szétválás utáni egyik részén bizonyos céllal végrehajtott cselekvés (a megszerzett részen elért) eredménye a valamikor hozzá tartozó másik részen is ugyanazt eredményezi. Az érintkezési mágia alapjának az tekinthető, hogy ami egyszer összetartozó egész volt, az szétválás után is ún. szimpatetikus kapcsolatban marad; ami a kivált résszel megtörténik, az történik a hajdani egészszel.³⁵ Az érintkezési mágia révén, az ember levágott körmének, hajának, testével érintkező ruhadarabjainak megszerzésével az ártó vagy gyógyító szándékú személy az említett dolgokon végrehajtott cselekedetei eredményét az illető emberen is előidézheti. Az érintkezési mágia eszköze tehát a valamikor az emberhez tartozó vagy azzal érintkező dolog, ami lehet testrész (haj, köröm, fog, nyál,) vagy ruhadarab, mosdóvíz, stb. A mágia az emberhez valamikor tartozó, azzal érintkező részen végrehajtott ártó vagy gyógyító cselekedet, amely a részen elért eredményt a célszemélyen is előidézti. Az érintkezési mágia elleni védekezés egyetlen lehetséges módja annak a megakadályozása, hogy az emberi testtel valamikor érintkező dolgokat ártó szándékú személyek megszerezzék.

Halálesetkor az érintkezési mágiával végrehajtott rontás megakadályozása végett arra törekednek, hogy a holttesttel, illetve a távozó lélekkel érintkező dolgokat hozzáférhetetlenné tegyék. Ez preventív szokásokon keresztül történik. A prevenció célja a testből eltávozott, de egy ideig még

³⁵ Frazer 1993. 42.

a földi világban tartózkodó, földi ártó erőkkel szemben védtelen lélek megóvása.

A holttesttel érintkező halottmosdató vízzel, a mosdatáshoz használt törlőkendővel, valamint egyes esetekben a halott levágott hajával és körmével a holttest eltávolításához hasonló módon járnak el: félreeső, mások által nem háborgatott „tisza helyen” kis gödrot ásna, amelybe beöntik a vizet, illetve beteszik a levágott haját, körmét és a törlőkendőt, majd a mosdatásnál használt teknővel, deszkákkal lefedik. Más esetekben a levágott haját és körmöt tűzbe vetve teszik hozzáférhetetlenné. A testtel valamikor egybetartozó vagy azzal érintkező dolgoknak a holttest eltávolításával analóg módon történő hozzáférhetetlenné tétele közvetlen módon akadályozza meg a gonosz szándékú érintkezési mágiát. Ezzel egyidejűleg ezek a szokások közvetett módon szolgálják a testből eltávozott, de a közelben tartózkodó, ártó erőkkel szemben védtelen lélek védelmét. Az ártó erők távoltartásáért, a lélek védelmében kerítik meg háromszor égő gyertyával a mosdatásnál használt vizet Lábnikban, mielőtt kivinnék a házból, illetve kísérik égő gyertyával a vizet Klézsében, Lábnikban és Diószényben, vagy kerülik meg a házat a gyertyával kísért mosdatóvízzel Klézsében. A lélek megóvására irányuló hiedelemcselekvés megegyezik a távozó lélek kikísérésének és megóvásának a szokásával. A mosdatást követően a lélek védelméért egyrészt megakadályozzák az érintkezési mágiához szükséges, a holttesttel valamikor érintkező dolgokhoz való hozzájutást, másrészt ezek hozzáférhetetlenné tétele közben a gyertyalánggal történő kíséréssel és a megkerítés, megkerülés rítusával tartják távol az ártó erőket.

Az eddig említett, a lélek védelmét szolgáló hiedelemcselekvéseken kívül a moldvai csángóknál találkozunk egy olyan szokással is, amelynek célját újabban racionálisnak tűnő magyarázattal adják meg, azonban eredetileg egészen más célt szolgált. Egyes moldvai falvakban a halott feldagadásának megakadályozására a ravatalon fekvő halott hasára, illetve Magyarfaluban a ravatal alá tett vízbe hegyes, éles vastárgyat, sarlót vagy kapát tesznek napjainkban is, hogy „hűtse a halottat”. Felvetődik a kérdés, hogy mi lehetett a hegyes vastárgy elhelyezésének eredeti célja. LÁSZLÓ Gyula az 1940-es években még széles körben ismert szokásról a következőket írta: „Ma úgy indokolják ezt, hogy azért kell a halott hasára sarlót tenni, hogy fel ne fúvódjék. Ez azonban a szokásnak csak úgynevezett másodlagos magyarázata. Ezalatt azt kell érteni, hogy a régi szokások megmaradnak, de az eredeti értelmük kikopik a népi tudásból s újabb, ésszerűbb magyarázattal helyettesítik. (...) Egyik kitűnő népéletkutatónk, Solymossy Sándor, a vas babonás erejéről értekezett, s kimutatta, hogy a néphit szerint a vas elűzi a rontó szellemeket. Mindegy, hogy sarló, patkó, kés, kasza, vagy bármi más, fontos, hogy vasból legyen az a tárgy, amivel a

röntóvarázs ellen védekeznek. (...) Az avar temetésnél nem a vas babonás ereje volt a fontos, hanem az, hogy éles, vagy hegyes vágó- vagy szűrőszekőzt tettek a halott mellé, mégpedig élével felfelé, vagy pedig arra a testrésze (has), amelyet puhasága és gyengesége miatt a legkönnyebben tud megtámadni a rontás.”³⁶ LÁSZLÓ Gyula gondolatmenete alapján már érthetővé válik a hegyes vastárgy ártó erőket távol tartó hatásának kihasználása a holttest esetében még akkor is, ha napjainkban felhasználására másodlagos magyarázatot kapunk.

3.4. A HALOTTAL ÉRINTKEZŐ TÁRGYAK RENDKÍVÜLI EREJE

„Halottól fél, halottól füstölődik.”
(Blezus Borbála, sz.1926. Magyarfalú)

A halottal közvetlenül vagy közvetve érintkező dolgok hozzáférhetőlenné tételével megóvható a lélek az ártó hatásoktól, és ezzel megelőzhető a lélek nyugalmának, túlvilági életének megzavarása, ennek következtében az élők környezetébe való visszajárása. Az érintkezési mágián keresztül azonban nem csak a lélekre lehet hatni, hanem az élők is befolyásolhatók: elűzhető, megszüntethető a halottól való félelem, az agresszivitás, vagy befolyásolható az időjárás.

VERES Péter a halottól való ijedség kiváltójának a halálkor kiszálló lélek és az élők testét (alvás közben) elhagyó szabadlélek találkozását tartja. Archaikus kultúrájú népcsoportok, ezen belül az obi ugorok hitvilágát vizsgálva a következőket írja: „... a halottat rendkívül veszélyesnek tartják a környezetére, különösen a gyerekekre. (...) Ha abban az időben váratlanul megijed valaki a rokonok közül, ez véleményük szerint azt jelenti, hogy a második lelkét elfogta a megboldogult.”³⁷. A lélek elragadása az elalvás tilalmán keresztül akadályozható meg, és ugyanezt szolgálja a halottal való közvetlen vagy közvetett érintkezés. Ez utóbbi hiedelmecselekvések célja LÁSZLÓ Gyula szerint a másvilági erők megtévesztése azért, hogy a megvédendő személy a másvilághoz tartozó lélekkel érintkezve védetté váljék, így „a rontó erőknek nincs hatalmuk, mert ők is onnan valók”³⁸. A vizsgált moldvai falvakban elterjedt szokás szerint a halottól féltő emberrel halottnézőben vagy virrasztás alatt megfogadják a halott kezét vagy lábát, mert úgy gondolják, hogy a közvetlen érintkezés megszünteti a félelmet. A közvetlen érintkezésen kívül azonban több, közvetett érintkezésen alapuló,

³⁶ László 1944. 88.

³⁷ Veres 1982. 113.

³⁸ Vö.: László 1944. 260.

mágikus eljárást ismernek, amely vélekedésük szerint elúzi a félelmet. Ezekben az esetekben olyan eszközöket használnak fel, amelyek valami-
kor a halott részét képezték (haj, köröm), vagy azzal közvetlenül érintkez-
tek (mosdatásnál használt víz vagy kendő, a ruhája, a halotti lepedő). A
félelem elűzésére irányuló eljárás érintkezési mágian alapul. Pusztinában
a halott mosdatásánál használt kendőt nem égeti el mindenki, hanem el-
teszik arra az esetre, ha valaki megijed egy halottól, legyen mivel megfűs-
tölni: *„Melyik kendővel megmostuk, meghagytuk magunknak sokan, hogy
amelyik fél a hóttól, azt el lehet hasogatni s meg lehet füstölődjünk, hogy ne
féljünk. Mossuk ki tisztán s kinek kell, füstölődik. Meggyújcsuk, letegyük
tisza valami helyre, reáhajlunk, reábúvunk, reáakaróznunk egy ruvával,
felszívjuk azt a füstöt, járjon essze műnköt, hogy nyomja ki az ijedséget
belőlünk. Mikor füstölődik valaki, akkor tudózik, mindenki mondja:
»Édes Máriám, szabadíts meg az ijedségmentől!«” (P./M.M./ 1949).* Ugyan-
így megfűstölhetik a félös embert a halott visszamaradt ruhájából, vagy a
halottas ágyban az alatta lévő lepedőből kivágott darabbal. Diószvényben
és Magyarfaluban leggyakrabban a halott hajából származó tincset hasz-
nálják füstölésre: *„Isten öröjzön az ilyen ijedéstől, betegszik le, üti oda a
betegség a földhöz. Ha megijeded egy embertől vaj kutyától, akkor vágnak
attól az embertől, vaj attól a kutyától, s avval füstölődik. Halottól fél, ha-
lottól füstölődik. Vesznek belőle, amíg ott van az ágyba, nyújtópodon. Csak
a hajából.” (Mf./B.B./1926.)*

A halottal érintkező állfelkötő kendő és a halottmosdató víz felhaszná-
lásában az érintkezési mágia és a később részletezésre kerülő hasonlósági
(analógiás vagy homeopátiás) mágia mozzanatai egyaránt megtalálhatók.
Az eszközök felhasználásakor a hatást a halottal való korábbi érintkezés
biztosítja, ennek eredményeként pedig a célszemély viselkedése befolyá-
solható, változtatható. Magyarfaluban agresszív, verekedős embernek a
ruhájába csempészik egy halott állfelkötő kendőjét, hogy lecsendesedjen:
*„Meg kötővel es, a hótkötővel, ki le tudja lopni, csinálnak rosszat. Kinek
embere jár mindig, nem nyugoszik, jár a kocsmába verekedni, kötik hejzá,
hogy hordozza s akkor olyan, mint a hót aluszik, úgy aluszik ő es.”*
(Mf./J.A./1936.). Pusztinában az agresszív embert a halott mosdatásánál
használt víz segítségével csendesítik le: *„Más meg, akik szoktak rosszat
csinálni, akkor abból a halottléből vesznek vizet, s aztán elmennek, arra
olvasnak, megcsinálják, hogy az ember olyan lesz, mint a halott. Se nem
veszekedik, se nem tud semmit, csak dobogtat. Vannak olyan rosszak es.
Mosogatót elveszik, mivel a halottat felmossák, avval elmennek, avval ol-
vasnak, avval csinálnak rosszat, hogy az embert úgy elbolondítsák, aki él,
hogy hamis, vagy csak dobogtat. Nem tud semmit. Hát mit olvasnak, azt én
nem tudom, met én azt nem szoktam, de halltam én es, hogy mondják s ol-
vasnak reá avval az ízével, ha azt a halottlevet elveszik. Még meg es itassák,*

hogy nem es tudod, mit ittál meg. Meg es itassák, s akkor az az ember olyan, mint a halott. Nekem es egy román asszony rendelte, egy szomszéd faluba elmentem s ő rendelte, hogy olyan rossz vót az ő veje, s őt es arra tanították. Egy testvére neki es meghótt, s akkor halottlevet vett, s megittatta véle, s aszonta, hogy nincsen baj a vejével. De addig olyan rossz vót, úgy verekedett, úgy verte a lányomat.” (P./L.I./193L). Magyarfaluban és Diószényben a halottaspárna varrásánál használt tű is alkalmas a férfiak lecsendesítésére: a kicsapongó férj párnájába szúrják, hogy ne járjon más asszonyokhoz, heves vérmérséklete csendesedjen le, „nyugodjék csendesen, mint az a hót”.

Egyházasközaron élő, Magyarfaluból származók elbeszélései szerint a halottal érintkező tárgyakat az időjárás befolyásolására is használhatják. Haldoklaskor a beteg kezébe fogott gyertyát halála után általában mellé teszik a koporsóba. Előfordul olyan eset is, amikor megőrzik a gyertyát, és rossz idő közeledtével, miután meggyújtják, imádkoznak mellette, hogy a „nagy üdő” elkerülje a házat. Rossz idő elűzésére a halott valamikori, még életében használt, mogyorófából készült botja is alkalmas volt: „Ha a halottnak mogyorópálcája vót es nem tették be a koporsóba, es jött egy nagy felhő, vajh zörgés, nagy vihar jött, akkor kimentek az udvar közepibe a botval, a felhő eleibe csináltak így [maga fölött kinyújtott karral mutogat az ég felé], es mondták az imát: »Boldogságos Szűz Mária / Elindult az ő szent fiával / Egy nagy hosszú úton / Megtalálkozott egy nagy záporosóval / Egy nagy jégesóval / Merre mensz, merre mensz te nagy jégeső / Te nagy záporosó merre mensz / Megyek az élőknék megrontásikra / Térj meg, térj meg, te nagy záporosó / Térj meg, menj el a kősziklába / Menj el a nagy erdőbbe / Ott es ne rontsál, csak úgy oszolja / Te nagy jégeső, nagy záporosó / Térj meg, térj meg!«

Es akkor azt a mogyorófa botot így beleverték az udvar közepibe. Es akkor húzták a harangokat es, láttuk, hogy a felhők szaladnak szét, nem es vót jégeső. Miután elment az eső, a botot kivették onnajt. Aztán tartogatták.” (Mf-Ek./Gy.R./1913.).

Pusztinában a halottal csak közvetett formában érintkező sírkeresztet is felhasználhatják a jövő befolyásolására irányuló mágikus eljáráshoz. A faluban úgy tartják, hogy szárazság, aszály akkor sújtja a határt, ha „titok van a faluban”. A szárazságot okozó titok nem más, mint egy leány eltitkolt terhessége, amit nem mer elmondani, és a megsegyenüléstől félve fennáll a magzatelhajtás veszélye. Ennek megelőzéséért a faluközösség mintegy pszichés segítséget nyújt a titok felfedésének megkönnyítésére, ezzel együtt a magzatelhajtás vagy csecsemőgyilkosság megelőzésére. Az „esővarázslásnak” nevezett eljárás során „tisztá leánok” éjszaka kimennek a temetőbe, es az ott kiszedett keresztfát elviszik a Tázlóhoz, ahol a vízbe állítva kikötik. Reggeltől mindenki láthatja a vízbe állított sírkeresztet, a

titkot hordozó leány is. A falubelieknek a Tázlóba állított keresztfa látványa kettős jelentést hordoz: egyrészt a környéket sújtó szárazság megszüntetésére irányuló mágikus rítus megtörténtét, másrészt a mágikus eljárás eredményessége érdekében az aszályt kiváltó titok felfedésének és elfogadásának szükségességét jelenti. Az eljárás egyben jelzés a várandósága miatt szegyenkező, és állapotát ezért titkoló leánynak arra, hogy a titok felfedése esetén a faluközösség elfogadja helyzetét: „Nincs eső, azt mondják titok van a faluba. Az ki kell takarodjék. Leán teribe van, s nem mondja meg. Azt mondják, az Isten ád esőt, ha az kimutitsa, hogy mibe esett. Isten őriz meg, ha megöli s elteszi, nem ád Isten esőt. Az a titok. Ha nem akarja megmondani senkinek, senkinek, s kicsavarja a nyakát s elveti, akkor hogy adjon esőt? Csak az Isten tudja, nem mü tudjuk, hány ilyen van. Sok. Mind csak régebben má, meg azt csinálták, hogy mind csak egy oly asszony, hogy nincsen embere, tiszta asszon legyen, olyan elmen s a temetőből lop keresztfát. A keresztfát akkor elviszi, egy hídnál megköti, a víz nehogy elvigye, a mély vízbe megköti. S mikor es [ik] aztán sokat, akkor ki kell venni s vissza kell tenni a helyire. Ha nem, akkor addig es[ik], az eső nem áll meg soha. Ezt nemrég es csinálták, még az idén es csinálták. Lopják a keresztfát, ha nem akar esni, mit lehessen csinálni. Éjjel lopják, ne lássa senki. Kettő-három menen a temetőbe, meg kell keresni, melyik ki van lóduelve.” (P./Ny.P./1927.).

Elmondható, hogy a közösség az esővarázslás rítusán keresztül egyértelmű jelzést ad az érintett személynek a titkolózás feloldásának szükségességére nézve, hiszen annak következménye, szárazság formájában, az egész közösséget sújtja. Ugyanakkor segítséget nyújt a megsejt lány nehez helyzetének rendezéséhez, és ezzel az esetleges tragikus következmények megelőzéséhez is hozzájárul.